

**Archeologische begeleiding
Ayttastate te Swichum,
gemeente Leeuwarden (FR)**

Infra

Milieu

Archeologie

Geo-ICT & Geo-Info

**Archeologische begeleiding
Ayttastate te Swichum,
gemeente Leeuwarden (FR)**

opdrachtgever
datum
projectleider
auteur
projectnummer
status
ISSN-nummer
MUG-publicatie

de heer F. de Boer
16 september 2016
mevrouw M.J.M. de Wit
mevrouw T.N. Krol-Karsten
95156016
definitief
1875-5313
2016-94

MUG-projectnummer	95156016
Opdrachtgever	de heer F. de Boer Ayttadyk 2 9087 CD Swichum T: (058) 25 51 343 E: ayttastate@hotmail.com
MUG-publicatie	2016-94
Bevoegde overheid	Gemeente Leeuwarden Mevrouw M.C. Kenemans T: (058) 750 55 41 E: mkenemans@leeuwarden.nl
Beheer en plaats documentatie	MUG Ingenieursbureau b.v.
Onderzoekmeldingsnummer	4011949100
Tekst	Mevrouw T.N. Krol-Karsten
Kaartmateriaal	Mevrouw T.N. Krol-Karsten
Beeldmateriaal	MUG Ingenieursbureau b.v., tenzij anders vermeld
Status	definitief
Redactie en autorisatie	mevrouw M.J.M. de Wit
Uitgegeven door	MUG Ingenieursbureau b.v. Postbus 136 9350 AC Leek T: (0594) 55 24 20 E: info@mug.nl
Datum	16 september 2016
ISSN	1875-5313

INHOUDSOPGAVE

Samenvatting	1
1 Inleiding	2
1.1 Aanleiding voor het onderzoek	2
1.2 Ligging van het onderzoeksgebied	2
1.3 Objectgegevens	3
1.4 Overzicht van de uitgevoerde werkzaamheden	3
1.5 Doel van het onderzoek	3
1.6 Onderzoeksgeschiedenis en gespecificeerd archeologisch verwachtingsmodel	3
2 De archeologische begeleiding	8
2.1 De opzet van het onderzoek	8
2.2 Onderzoeksvragen	8
2.3 Bodemopbouw en gaafheid vindplaats	9
2.4 Sporen en structuren	12
2.5 Vondstmateriaal	12
3 Conclusie en beantwoording van de onderzoeksvragen	13
3.1 Conclusie	13
3.2 Beantwoording onderzoeksvragen	13
Literatuur en bronnen	15
Lijst met afbeeldingen en verantwoording	15

BIJLAGEN

Bijlage 1	Overzichtskaart
Bijlage 2	Profiel
Bijlage 3	Sporenlijst
Bijlage 4	Vondstenlijst

Samenvatting

De aanleiding tot de hier beschreven archeologische begeleiding, protocol opgraven zijn de plannen van de heer De Boer voor het uitbreiden van de middelste bestaande stal, met een oppervlakte van circa 200 m², op het perceel aan Ayttdyk 2. Omdat deze plannen met bodemverstorende ingrepen gepaard gaan, is er een archeologisch onderzoek noodzakelijk. Wegens de ligging van de locatie op het terrein van de voormalige Aytstaste heeft de bevoegde overheid, gemeente Leeuwarden, besloten de werkzaamheden onder archeologische begeleiding te laten uitvoeren. Dit onderzoek wordt uitgevoerd conform de Monumentenwet van 1988. De heer De Boer heeft MUG Ingenieursbureau b.v., afdeling Archeologie, opdracht gegeven de begeleiding uit te voeren.

Op de onderzoekslocatie werden sporen verwacht van het noordoostelijke deel van de gracht van de Aytstaste, die op de terp heeft gestaan waar het onderzoeksgebied is gelegen. De state dateert vermoedelijk uit de 15^e eeuw. Ook konden resten van bijgebouwen van de state worden verwacht.

De werkzaamheden zijn begeleid tot op een diepte van circa 1,3 m-mv in de schone top van de natuurlijke ondergrond, die bestaat uit zwak siltige klei met hierin enkele dunne zandlagen. De einddiepte van de ontgraving voor de bouwput is circa 1,9 m-mv. De bovenste circa 0,3 m van de natuurlijke klei bevat enkele puinsporen en er is begeleid totdat de klei geen puinsporen meer bevatte. In het gedocumenteerde profiel is te zien dat hetzelfde natuurlijke kleipakket doorloopt tot minimaal 2,0 m-mv, dus tot onder de einddiepte van de werkzaamheden. De natuurlijke klei is afgedekt door een opgebracht pakket donkergrijsbruine klei met hierin puin, aardewerk en enkele fragmenten dierlijk bot. Uit dit pakket zijn tijdens de aanleg van het vlak vondsten verzameld. Deze laag is bij een eerder booronderzoek uit 2006 geïnterpreteerd als een opgebrachte laag, die samenhangt met de sloop van de state. Het huidige onderzoek bevestigt dit beeld. Deze sloop vond plaats in de eerste helft van de 19^e eeuw. Het aardewerk dat verzameld is dateert uit de periode circa 17^e tot 19^e eeuw. Dit komt qua datering overeen met het aardewerk dat in 2007 is aangetroffen door amateurarcheologen, tijdens het uitgraven van de bouwput voor de bestaande schuur aan de zuidoostkant van het huidige onderzoeksgebied, in het kader waarvan ook het booronderzoek in 2006 is uitgevoerd. Destijds zijn enkele greppels waargenomen met daarin laatmiddeleeuws kogelpotaardewerk. Vermoedelijk liep het verlengde van deze greppels onder de schuur die nu wordt uitgebreid, aan de zuidwestzijde van het onderzoeksgebied, of de ingraving hiervan. Verder zijn destijds meer naar het westen toe greppels aangetroffen met daarin aardewerk uit de nieuwe tijd en sporen van het zuidelijke deel van de gracht van de state. Hierin is een mengeling van aardewerk uit de 17^e tot 19^e eeuw en recent materiaal aangetroffen. Op basis daarvan moet de gracht recentelijk gedempt zijn. Omdat tijdens het huidige onderzoek geen sporen zijn aangetroffen, maar de bodem wel intact was, lijkt het greppelsysteem niet verder naar het oosten te hebben doorgelopen. Sporen van een dempingspakket of originele vullingen van het noordoostelijke deel van de gracht van de state zijn niet aangetroffen. Vermoedelijk lag de gracht iets verder naar het oosten, waar deze ook op de beschikbare historische kaarten is aangegeven.

De resultaten van het onderzoek en de inhoud van dit rapport zijn getoetst en onderschreven door het bevoegd gezag, in deze gemeente Leeuwarden (mevrouw M.C. Kenemans, T: (058) 750 55 41, E: mkenemans@leeuwarden.nl).

1 Inleiding

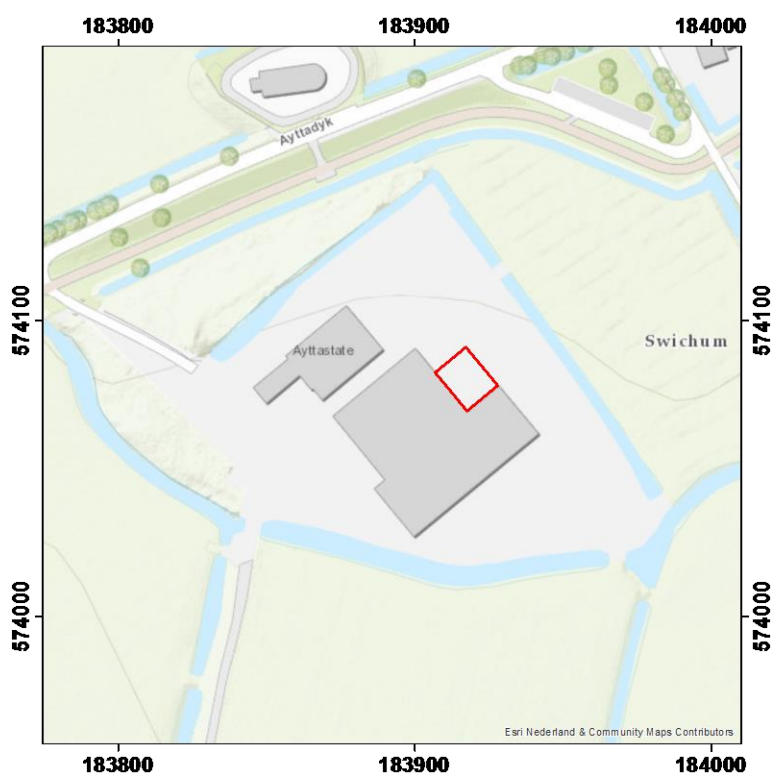
1.1 Aanleiding voor het onderzoek

Aanleiding tot de hier beschreven archeologische begeleiding, protocol opgraven zijn de plannen van de heer De Boer voor het uitbreiden van de middelste bestaande stal, met een oppervlakte van circa 200 m², op het perceel aan Ayttdyk 2. Omdat deze plannen met bodemversturende ingrepen gepaard gaan, is er een archeologisch onderzoek noodzakelijk. Wegens de ligging van de locatie op het terrein van de voormalige Aytstaste heeft de bevoegde overheid, gemeente Leeuwarden, besloten de werkzaamheden onder archeologische begeleiding te laten uitvoeren. Dit onderzoek wordt uitgevoerd conform de Monumentenwet van 1988. De heer De Boer heeft MUG Ingenieursbureau b.v., afdeling Archeologie, opdracht gegeven de begeleiding uit te voeren.

De archeologische begeleiding is op 1 september 2016 door mevrouw T.N. Krol-Karsten uitgevoerd. De uitwerking vond plaats op 6 september 2016. Het onderzoek is uitgevoerd conform de eisen van de Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie (KNA), versie 4.0, en uit het Programma van Eisen (PvE; De Roller 2106).¹

1.2 Ligging van het onderzoeksgebied

Het onderzoeksgebied ligt aan Ayttdyk 2 te Swichum en is in gebruik als erf bij de daar aanwezige boerderij (zie afbeelding 1). De totale oppervlakte is circa 200 m².

Afbeelding 1. Topografische kaart, inclusief RD-coördinaten met hierop aangegeven de onderzoekslocatie (roodomkaderd) en de omgeving (bron: Esri Nederland & Community Maps Contributors)

¹ De inhoud van de KNA kan geraadpleegd worden op www.sikb.nl.

1.3 Objectgegevens

Tabel 1. Algemene gegevens van het onderzoeksgebied

Provincie	Fryslân
Gemeente	Leeuwarden
Plaats	Swichum
Toponiem	Ayttadyk 2
Kaartblad	6C
Coördinaten	183.922 / 574.030 (centrum)
Oppervlakte plangebied	200 m ²
Oppervlakte onderzoeksgebied	200 m ²
Periode	15 ^e – 19 ^e eeuw
Landschapstype	terp

1.4 Overzicht van de uitgevoerde werkzaamheden

Ten behoeve van de uitbreiding van de schuur is er ontgraven tot circa 1,9 m-mv, over een gebied van 200 m² (zie afbeelding 1). De werkzaamheden zijn begeleid tot 1,3 m-mv, tot in de schone top van de natuurlijke klei.

1.5 Doel van het onderzoek

Het doel van een archeologische begeleiding, protocol opgraven is het documenteren van gegevens en het veiligstellen van materiaal van vindplaatsen om daarmee informatie te behouden die van belang is voor de kennisvorming over het verleden. Het onderzoek richt zich op eventuele resten van de Ayttastate, die op de locatie heeft gestaan.

1.6 Onderzoeksgeschiedenis en gespecificeerd archeologisch verwachtingsmodel

Op de terp aan Ayttadyk 2 heeft vanaf de 15^e eeuw de Ayttastate gestaan (monumentnummer 10170, zie afbeelding 2; zie ook de historische kaarten in de afbeeldingen 3 en 4). De geplande ingreep ligt tegen de rand van de tegenwoordig gedempte gracht van deze state (zie afbeelding 4). Direct aan de zuidzijde van de Ayttadyk liggen resten van de grotendeels afgegraven terp van Swichum (monumentnummer 10159), met ongeveer 100 m ten noorden daarvan restanten van de Nederlands Hervormde kerk van Swichum (waarnemingsnummer 39960, zie afbeelding 2). Tijdens een archeologisch onderzoek in 1999, voorafgaand aan de aanleg van een fietspad, is ter hoogte van deze kerk ijzertijdaardewerk in de slootkant aangetroffen (Molema 1999). Daarom is er een grote kans dat elders in de terprestanten bewoningssporen aanwezig zijn die uit de ijzertijd of de Romeinse tijd dateren. Op het perceel waar het onderzoeksgebied ligt is in het kader van de bouw van een stal een booronderzoek uitgevoerd (Exaltus 2006; zie afbeelding 5). Dit terrein grenst aan het huidige onderzoeksgebied. Binnen het huidige onderzoeksgebied hoeft op basis van dit booronderzoek geen rekening gehouden te worden met het voorkomen van sporen en vondsten uit de ijzertijd of de Romeinse tijd. In de omgeving van het onderzoeksgebied worden dergelijke resten namelijk aangetroffen op een oppervlakteveentong. Dit veen is ook bij het booronderzoek uit 2006 aangeboord, maar ligt aanmerkelijk dieper dan de huidige ontgravingsdiepte. De afzettingen binnen het onderzoeksgebied bestaan uit tamelijk diep gelegen veen met daarop kleilagen en klei- met zandlagen.

Afbeelding 2. Uitsnede van de kaart met archeologische monumenten (oranje en rood), onderzoeksmeldingen (donker- en lichtblauw) en waarnemingen (rode stip) waarop het onderzoeksgebied met een rood kader is aangegeven (bron: Esri Nederland, downloadbare bestanden Archis 2)

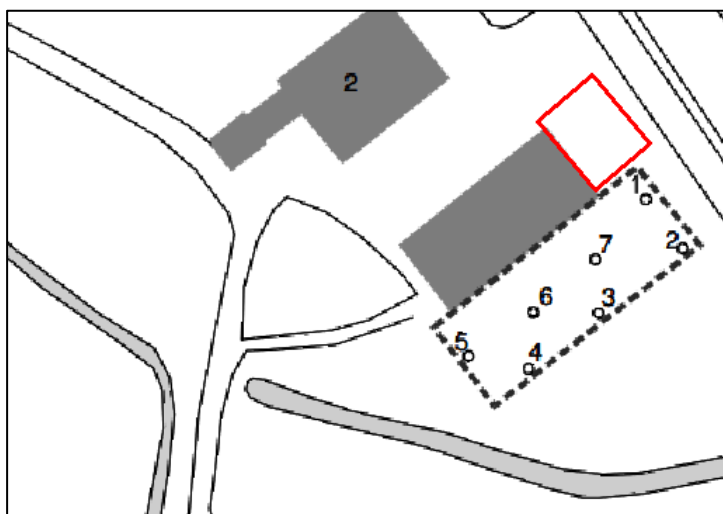
Afbeelding 3. Uitsnede van de kaart van Eekhoff 1849-1859 waarop de Ayttastate met een rode cirkel is aangegeven (bon: <http://kaarten.tresoar.nl/>)

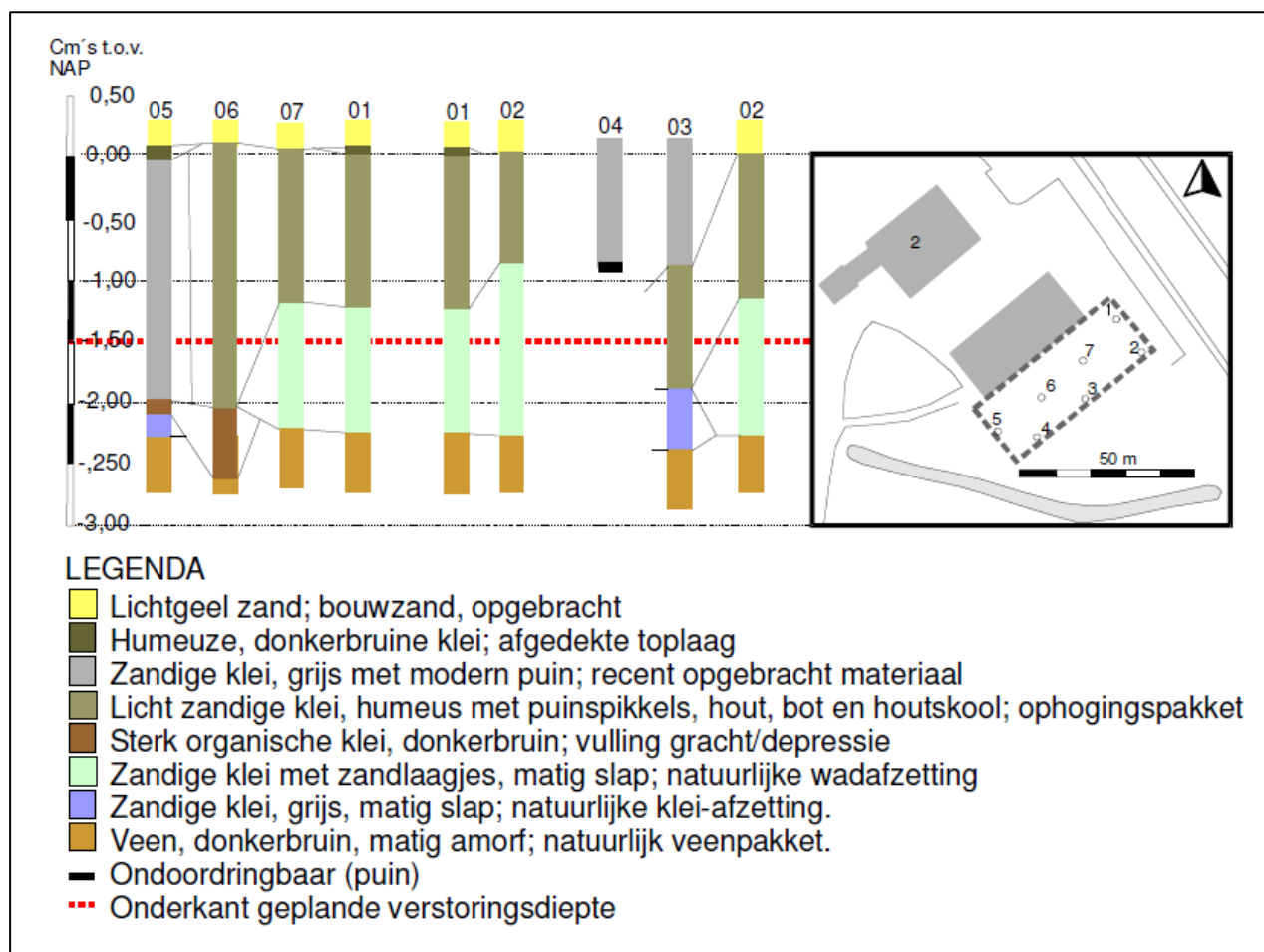

Afbeelding 4. Uitsnede uit de Kadastrale Minuut waarop de situatie uit 1832 (in lichtrood) geprojecteerd is op de huidige situatie (in grijs). Het rode kader geeft de locatie van de ingreep weer. Te zien is dat deze op de rand van de nu gedempte gracht van de Aytastate plaatsvindt. Het historische hoofdgebouw van de state ligt grotendeels onder het huidige hoofdgebouw (bron: hisgis.nl)

De Aytastate wordt voor het eerst genoemd in de 15^e eeuw en wordt in de eerste helft van de 19^e eeuw gesloopt. De state was omgeven door een diepe gracht, die bij het eerder uitgevoerde booronderzoek waarschijnlijk is aangetroffen (Exaltus 2006). De locatie van het desbetreffende booronderzoek is foutief aangegeven in de landelijke database voor archeologie van de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed (Archis) en dus ook op afbeelding 2. De locatie waar daadwerkelijk is geboord, bepaald op basis van de boorpuntenkaart uit het rapport van dit onderzoek, is te zien op afbeelding 5. De grachtvullingen waren afgedekt door een 1,8 m dikke laag puinhoudende grond (boring 6). Dit pakket is geïnterpreteerd als een opgebrachte laag met slooppuin, die stamt uit de tijd van de sloop van de state. Deze laag is in de overige boringen ook aangeboord, maar is het dikst in boring 6 (zie afbeelding 6). In boring 5 is de rand van de gracht aangeboord, op een diepte van circa 2,3 - 2,3 m-mv (2,0 tot 2,1 m-NAP). Deze rand ligt onder een recent dempingspakket. Het huidige onderzoeksgebied grenst aan het onderzoeksgebied uit 2006 en ligt ten noorden hiervan, ter hoogte van de boringen 1 en 2. In deze boringen is op circa 2,2 m-mv veen aangeboord met hier bovenop natuurlijke klei met zandlagen, gevolgd door het ophogingspakket met slooppuin van de state. Dit opgebrachte pakket bevindt zich hier tot een diepte van circa 1,2 tot 1,5 m-mv (0,9 tot 1,2 m-NAP).

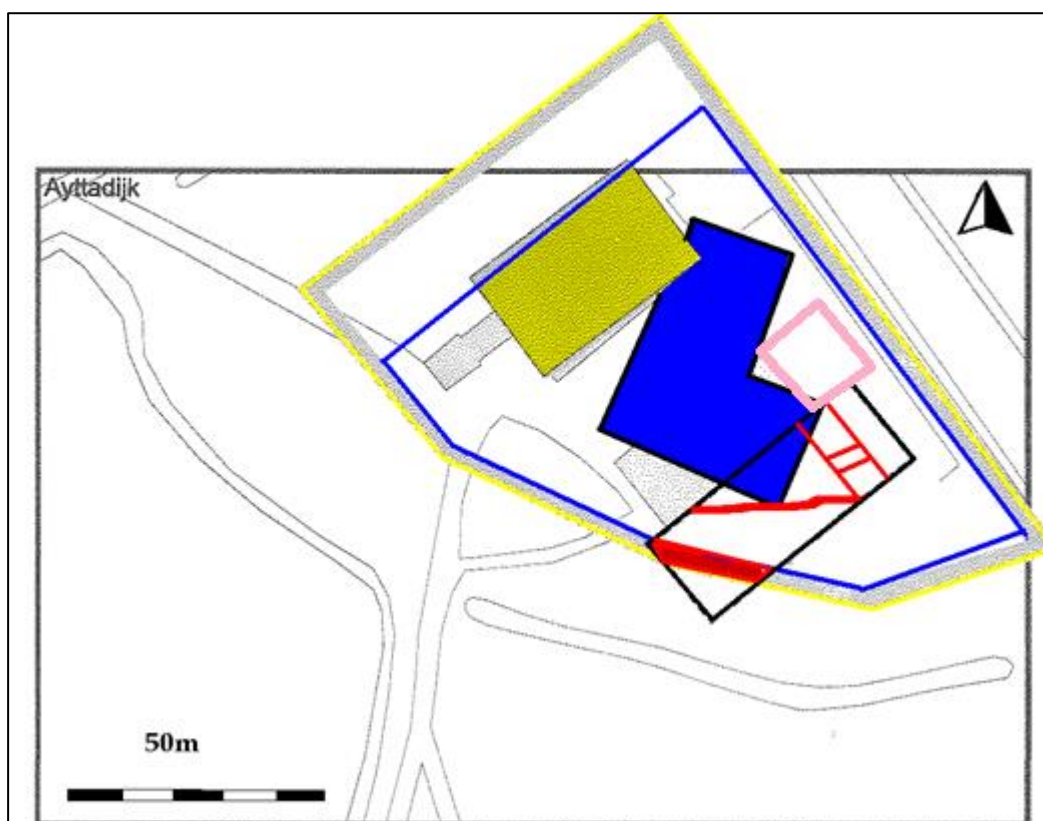
Afbeelding 5. De boorpuntenkaart van het booronderzoek uit 2006 en het huidige onderzoeksgebied (roodomkaderd) (bron: Exaltus 2006)

Afbeelding 6. Boorstaten van het booronderzoek uit 2006 (bron: Exaltus 2006)

Bij het uitgraven van de bouwput van de bouw van de schuur ten zuiden van het huidige onderzoeksgebied, in het kader waarvan ook het booronderzoek is uitgevoerd, zijn destijds waarnemingen gedaan door amateurarcheologen. In deze bouwput zijn sporen van de voormalige omgrachting van de Aytastate aangetroffen. In deze omgrachting werd naast postmiddeleeuws aardewerk uit de periode 17^e tot en met 19^e eeuw ook landbouwplastic aangetroffen. Dit is een teken dat de omgrachting tot in de 20^e eeuw aan deze zijde van de boerderij nog open lag. Iets meer ten noorden van deze gracht liep een greppel parallel aan de voormalige gracht. Deze greppel was slechts enkele centimeters diep en gevuld met humeus materiaal. In de greppel is een aantal fragmenten laatmiddeleeuws kogelpotaardewerk aangetroffen. Wat de functie van deze greppel is geweest, is niet meer te achterhalen. Verder in westelijke richting is nog een ander greppelsysteem aangetroffen waarin alleen postmiddeleeuws materiaal is aangetroffen. In de bouwput zijn verder, naast een paar kleinere subrecente ingravingen, geen sporen van menselijke activiteiten gevonden.² Een schets van de ligging van de sporen is weergegeven in afbeelding 7.

Op basis van historische kaarten loopt de gracht van de state waarschijnlijk net ten oosten van het huidige onderzoeksgebied. De gracht zou echter ook het onderzoeksgebied kunnen raken. Het onderzoeksgebied valt binnen het terrein van de state. Het hoofdgebouw heeft meer naar het centrum van de terp gestaan (zie afbeeldingen 3 en 4). Resten van bijgebouwen (funderingsresten, uitbraaksporen etc.) kunnen echter wel binnen het onderzoeksgebied worden verwacht, evenals greppels zoals deze zijn aangetroffen bij het onderzoek in 2007.

Afbeelding 7. Schets van de waarnemingen in 2007, aangegeven met rode lijnen, en de projectie van de ligging van de state op de kaart van Eekhoff (blauw) en de kadastrale minuut (geel). Het huidige onderzoeksgebied is weergegeven met het roze kader (bron: Verslag werkgroep archeologie Aed Levwerd 2007)

² Verslag werkgroep archeologie Aed Levwerd 2007

2 De archeologische begeleiding

2.1 De opzet van het onderzoek

De graafwerkzaamheden ten behoeve van de uitbreiding van de stal zijn onder archeologische begeleiding uitgevoerd, tot op een diepte van circa 1,3 m-mv, in de top van de natuurlijke ondergrond. Het vlak is laagsgewijs verdiept door een graafmachine met een gladde bak. In eerste instantie is er verdiept tot op de onderzijde van het opgebrachte pakket met slooppuin van de Aytastate, dat ook tijdens het eerdere booronderzoek is waargenomen op een diepte van circa 0,7 m-mv (zie paragraaf 1.6). Vervolgens is verdiept tot in de natuurlijke klei. In de bovenkant van de natuurlijke klei kwam nog een kleine hoeveelheid puinsporen voor. Er is begeleid tot een diepte van 1,3 m-mv, tot op het niveau waar geen puinresten meer in de klei voorkomen. Tijdens de aanleg van het vlak zijn vondsten verzameld en is er intensief gezocht met een metaaldetector. Er zijn foto's gemaakt van het vlak en er is één profielkolom gedocumenteerd (gefotografeerd en getekend op een schaal van 1:20). Met een RTK-GPS zijn enkele hoogtematen en de locatie van het profiel gemeten in RD.

Afbeelding 8. Impressie van de werkzaamheden

2.2 Onderzoeksvragen

In het PvE, dat is opgesteld door MUG Ingenieursbureau (De Roller 2016), zijn de volgende onderzoeksvragen geformuleerd:

1. *Wat is de geologische/bodemkundige opbouw?*
2. *Bevinden zich binnen het onderzoeksgebied nog archeologische resten?*
3. *Zo ja, wat is de aard, omvang en datering? Wat is hun diepteligging en fysieke kwaliteit?*
4. *Wat is de relatie tussen de aangetroffen sporen en/of vondsten en de Aytastate?*
5. *Wat is de relatie tussen de aangetroffen sporen en/of vondsten en het omliggende landschap?*
6. *Is er sprake van verschillende bewoningsfasen? Zo ja, wat is de datering van deze fasen, waaraan zijn deze fasen te herkennen en waaruit bestaan deze fasen?*

2.3 Bodemopbouw en gaafheid vindplaats

De bij het onderzoek aangetroffen bodemopbouw komt globaal overeen met de bodemopbouw die is beschreven bij het eerder uitgevoerde booronderzoek (Exaltus 2006, zie paragraaf 1.6). Bij de archeologische begeleiding is één profielkolom gedocumenteerd. Deze is weergegeven op bijlage 1 en op de foto op afbeelding 9. De profielkolom is gedocumenteerd tegen de bestaande uit te breiden stal aan. Hier was het beton verwijderd, waardoor er goed zicht was op de diepere lagen tot 2 m-mv. Dit niveau is beneden de einddiepte van de graafwerkzaamheden op 1,9 m-mv. De natuurlijke ondergrond bestaat uit klei (spoor 902, vulling 2). Deze klei is blauwgrijs van kleur, zwak siltig en er komen enkele dunne zandlagen in voor. In de bovenste circa 0,3 m van de klei komen puinsporen voor (spoor 902, vulling 1). De klei is afgedekt door een pakket donkergrijsbruine klei, waarin puin en aardewerk uit de nieuwe tijd en fragmenten dierlijk bot (spoor 901; zie paragraaf 2.5 voor de aangetroffen vondsten) voorkomen. Dit is de laag die tijdens het booronderzoek is geïnterpreteerd als opgebrachte laag die samenhangt met de sloop van de Aytastate. Deze laag is circa 0,5 m dik. Hierboven volgt een recent ophogingspakket, dat voornamelijk uit geel zand bestaat (spoor 999). Op afbeelding 10 is het vlak weergegeven op het niveau van het ophogingspakket en op afbeelding 11 op het niveau van de natuurlijke klei.

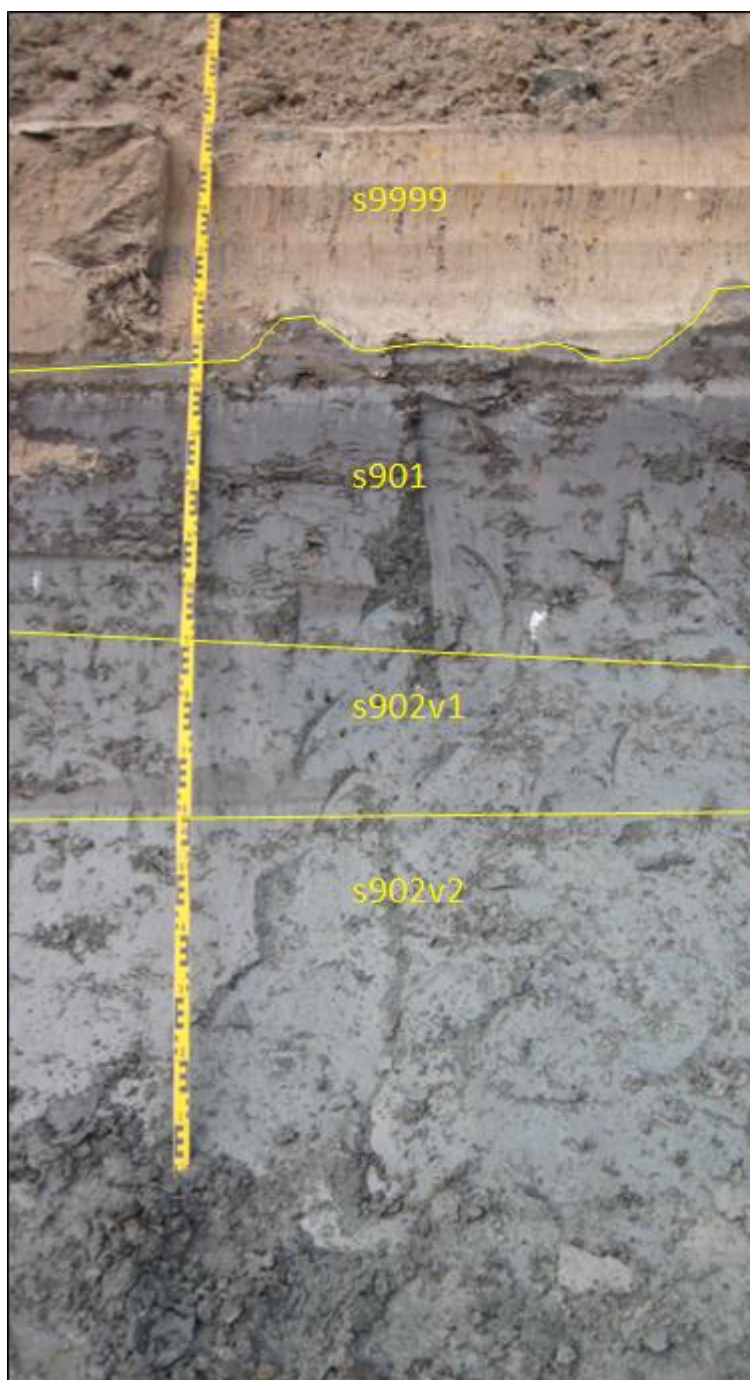
Een opvallend verschil met het booronderzoek is de diepteligging van de lagen. Op basis van de boorstaten ligt het maaiveld overal in het onderzochte gebied op circa 0,3 m+NAP. De bij het huidige onderzoek gemeten hoogte van het maaiveld is echter 1,07 m+NAP (noordzijde). Op basis van het Actueel Hoogtebestand Nederland (AHN) ligt het maaiveld ter hoogte van het onderzoeksgebied eveneens rond de 1,1 m+NAP.³ Aan de voet van de terp is de maaiveldhoogte op basis van het AHN rond de 0,3 m-mv en waarschijnlijk is dat ook het geval voor de boringen die destijds aan de rand van het onderzoeksgebied zijn gezet. Dit kan echter niet kloppen voor de boringen 1 en 2, die ter hoogte van het huidige onderzoeksgebied zijn gezet, aangezien de diepteligging van de lagen ten opzichte van het maaiveld overeenkomt met de diepteligging die is weergegeven in de boorstaten.

De aanwezigheid van het intacte ophogingspakket geeft aan dat er geen sprake is van diepe bodemverstoringen.

---

³ <http://ahn.arcgisonline.nl/ahnviewer/>

Afbeelding 9. Foto van het gedocumenteerde profiel. De gele lijnen geven de bodemlagen aan: onderin de natuurlijke klei (spoor 902, vulling 2), gevolgd door klei met enkele fragmenten puin (spoor 902, vulling 1), het ophogingspakket (spoor 901) en de recente toplaag (spoor 999)

Afbeelding 10. Foto van het vlak op het niveau van het ophogingspakket (spoor 901). De foto is richting het zuidoosten genomen

Afbeelding 11. Foto van het vlak op het niveau van de natuurlijke klei (spoor 902, vulling 2). De foto is richting het zuiden genomen

2.4 Sporen en structuren

Tijdens het onderzoek zijn geen sporen aangetroffen. Vermoedelijk ligt de gracht van de state net ten oosten van het onderzoeksgebied, wat overeenkomt met de gegevens van de historische kaarten. Het verlengde van de greppels, zoals dat in 2007 is waargenomen, is niet aangetroffen. De sporen zijn destijds slechts schetsmatig getekend, dus het is niet goed te zeggen waar deze exact hebben gelegen. Het kan zijn dat deze onder de bestaande schuur aan de westzijde van het onderzoeksgebied hebben doorgelopen. Het kan ook zijn dat deze net binnen de recente ingraving van de schuur liepen, die iets verder naar het oosten ligt dan waar het bovengrondse deel van de schuur op de topografische kaart is aangegeven.

2.5 Vondstmateriaal

Tijdens de archeologische begeleiding is een kleine hoeveelheid vondsten geborgen. De vondsten zijn verzameld uit het ophogingspakket, spoor 901. De vondsten zijn geadmistreerd per kwadrant van de werkput, in vier vondstnummers (zie ook bijlage 4). Het meeste materiaal betreft gedraaid aardewerk uit de 17e tot 19e eeuw: roodbakend geglaazuurd aardewerk en witbakkend aardewerk, deels met slibversiering. Hieronder bevinden zich twee fragmenten roodbakend aardewerk van een grape (een soort kookpot) en twee fragmenten van borden: één van roodbakend aardewerk en één van witbakkend aardewerk, beide met slibversiering. Slibversiering werd veel gebruikt in de periode van de 16e tot de 19e eeuw. Voordat het aardewerk gebakken werd, werd hier klei op aangebracht met een andere kleur dan dat van het aardewerk zelf en hier werden patronen in aangebracht. De graven worden op basis van het deels opgebrachte loodglazuur gedateerd in de 16^e of 17^e eeuw. In de 16^e en 17^e eeuw was glazuur nog kostbaar en werd slechts een deel van het object geglaazuurd. Later werden de objecten veelal geheel geglaazuurd. Behalve het aardewerk zijn enkele fragmenten bouw materiaal aangetroffen en een fragment leisteen. Leisten werd veelal gebruikt voor dakbedekking. Ook zijn enkele fragmenten dierlijk bot aangetroffen. Het betreft een klein, niet nader dateerbaar fragment, een fragment van vermoedelijk een hoorn en een ribfragment van een middelgroot tot groot zoogdier. Het bouw materiaal betreft fragmenten baksteen.

Tabel 2. Overzicht van het aangetroffen vondstmateriaal

Materiaal	Aantal	Gewicht (g)
Aardwerk, gedraaid	9	418,54
Bouw materiaal	3	418,44
Dierlijk bot	7	94,6
Leisteen	1	10,54

Afbeelding 12. De twee bordfragmenten met slibversiering (vondstnummer 2)

3 Conclusie en beantwoording van de onderzoeksvragen

3.1 Conclusie

De graafwerkzaamheden ten behoeve van de uitbreiding van een bestaande stal op de onderzoekslocatie aan Ayttdyk 2 te Swichum zijn onder archeologische begeleiding uitgevoerd. Op de locatie werden sporen verwacht van het noordoostelijke deel van de gracht van de Aytastate, die op de terp heeft gestaan waar het onderzoeksgebied is gelegen. De state dateert vermoedelijk uit de 15^e eeuw. Ook konden resten van bijgebouwen van de state worden verwacht. Bij het onderzoek zijn echter geen sporen aangetroffen.

De werkzaamheden zijn begeleid tot op een diepte van circa 1,3 m-mv, tot in de schone top van de natuurlijke ondergrond, die bestaat uit zwak siltige klei met enkele dunne zandlagen. De einddiepte van de ontgraving voor de bouwput is circa 1,9 m-mv. De bovenste circa 0,3 m van de natuurlijke klei bevat enkele puinsporen. Er is begeleid tot de klei geen puinsporen meer bevatte. In het profiel is te zien dat hetzelfde natuurlijke kleipakket doorloopt tot minimaal 2,0 m-mv, dus tot onder de einddiepte van de werkzaamheden. De natuurlijke klei is afgedekt door een opgebracht pakket donkergrijsbruine klei met daarin puin, aardewerk en enkele fragmenten dierlijk bot. Uit dit pakket zijn tijdens de aanleg van het vlak vondsten verzameld. Deze laag is bij een eerder booronderzoek geïnterpreteerd als een opgebrachte laag die samenhangt met de sloop van de state. Het huidige onderzoek bevestigt dit beeld. Het aardewerk dat verzameld is dateert uit circa de 17^e tot de 19^e eeuw. Dit komt qua datering overeen met het aardewerk dat in 2007 is aangetroffen door amateurarcheologen, tijdens het uitgraven van de bouwput voor de bestaande uit te breiden schuur aan de zuidzijde van het huidige onderzoeksgebied. Destijds zijn enkele greppels waargenomen met daarin laatmiddeleeuws kogelpotaardewerk. Vermoedelijk liep het verlengde van deze greppels onder de huidige schuur aan de noordzijde van het onderzoeksgebied of de ingraving hiervan. Verder zijn destijds meer naar het westen greppels aangetroffen met aardewerk uit de nieuwe tijd en sporen van het zuidelijke deel van de gracht van de state. Hierin is een mengeling van aardewerk uit de 17^e tot 19^e eeuw en recent materiaal aangetroffen. Op basis daarvan moet de gracht recentelijk gedempt zijn. Omdat tijdens het huidige onderzoek geen sporen zijn aangetroffen en de bodem intact was, lijkt het greppelsysteem niet verder naar het oosten te hebben doorgelopen. Sporen van een dempingspakket of originele vullingen van het noordoostelijke deel van de gracht van de state zijn niet aangetroffen. Vermoedelijk lag deze gracht iets verder naar het oosten, op de locatie waar deze ook op de beschikbare historische kaarten is aangegeven.

3.2 Beantwoording onderzoeksvragen

De in het PvE geformuleerde onderzoeksvragen kunnen als volgt worden beantwoord:

1. Wat is de geologische/bodemkundige opbouw?
De bodemkundige opbouw in het onderzoeksgebied bestaat uit natuurlijke klei met hierin enkele zandlagen, met in de top hiervan enkele puinsporen, gevolgd door een 0,5 m dik pakket opgebrachte klei met hierin puin en aardewerk dat samenhangt met de sloop van de state, en een recente toplaag.
2. Bevinden zich binnen het onderzoeksgebied nog archeologische resten?
Binnen het onderzoeksgebied zijn geen verdere sporen aangetroffen. De enige aangetroffen resten bestaan uit het opgebrachte pakket met de hieruit verzamelde vondsten: puin, aardewerk uit de 17^e tot 19^e eeuw en enkele fragmenten dierlijk bot.
3. Zo ja, wat is de aard, omvang en datering? Wat is hun diepteligging en fysieke kwaliteit?
Het opgebrachte pakket bevindt zich op circa 0,3 m-mv. Mogelijk is de top hiervan verstoord door de recente toplaag, maar de laag is verder intact. Het opgebrachte pakket hangt samen met de sloop van de Aytastate in de eerste helft van de 19^e eeuw en bevat vondstmateriaal uit de 17^e tot 19^e eeuw.
4. Wat is de relatie tussen de aangetroffen sporen en/of vondsten en de Aytastate?
Het opgebrachte pakket hangt samen met de sloop van de state en vondsten die hiermee in verband staan. Overige sporen of vondsten zijn niet aangetroffen.
5. Wat is de relatie tussen de aangetroffen sporen en/of vondsten en het omringende landschap?
N.v.t.

6. Is er sprake van verschillende bewoningsfasen? Zo ja, wat is de datering van deze fasen, waaraan zijn deze fasen te herkennen en waaruit bestaan deze fasen?

Er is geen fasering in het ophogingspakket aan te wijzen. Het zal in één keer zijn opgebracht, bij de sloop van de state in de eerste helft van de 19e eeuw. De vondsten in het pakket stammen uit de 17e tot 19e eeuw en staan in relatie tot het gebruik van de state.

De resultaten van het onderzoek en de inhoud van dit rapport zijn getoetst en onderschreven door het bevoegd gezag, in deze gemeente Leeuwarden (mevrouw M.C. Kenemans, T: (058) 750 55 41, E: mkenemans@leeuwarden.nl).

Literatuur en bronnen

Gebruikte literatuur

- Exaltus, R., 2006. *Swichum – Ayttdijk (Fr.). Een inventariserend archeologisch veldonderzoek*. Zuidhorn (Steekproefrapport 2006-10/12).
- Molema J., 1999. *Aanleg fietspad Wirdum - Swichum, gemeente Leeuwarden (AAI-I)*. RAAP-briefrapport.
- Roller, G.J. de, 2016. *Programma van Eisen archeologische begeleiding nieuwbouw stal aan de Ayttdyk te Swichum, gemeente Leeuwarden (FR)*. Leek (MUG-publicatie 2016-86).

Geraadpleegde bronnen

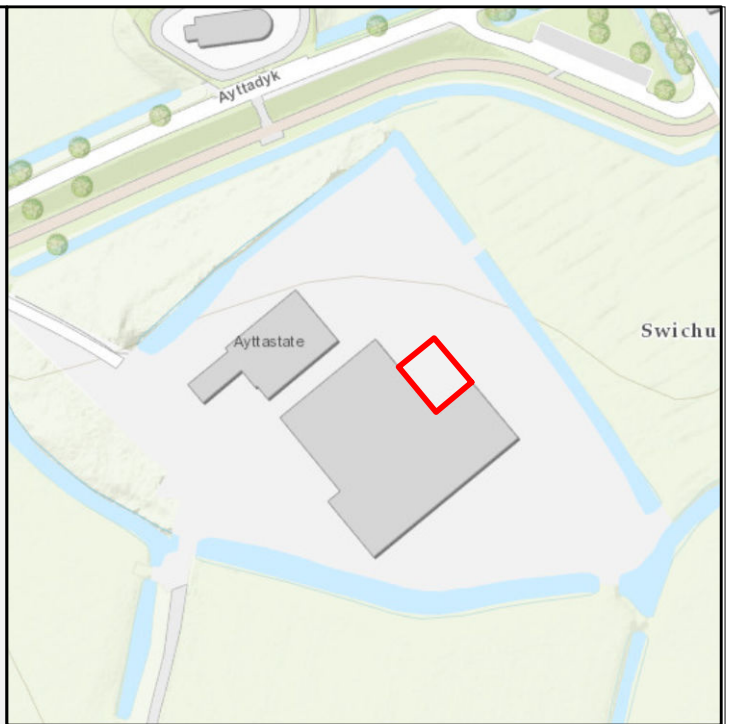
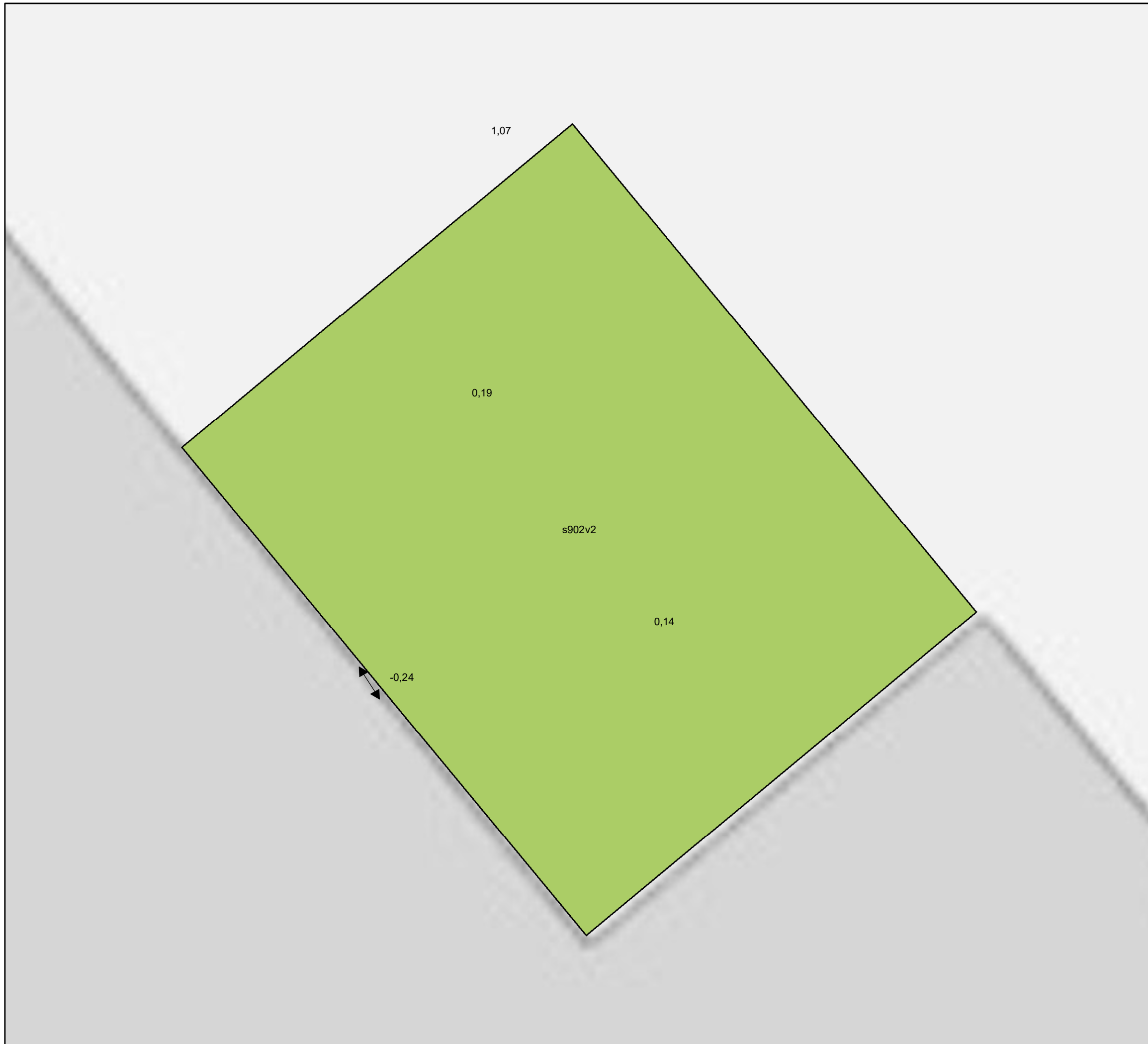
- <http://kaarten.tresoar.nl/>;
- <http://ahn.arcgisonline.nl/ahnviewer/>;
- <http://www.hisgis.nl/>;
- <http://www.sikb.nl/>;
- downloadbare bestanden Archis 2;
- Esri Nederland & Community Maps Contributors;
- verslag werkgroep archeologie Aed Levwerd 2007.

Lijst met afbeeldingen en verantwoording

- Afbeelding 1. Topografische kaart, inclusief RD-coördinaten met hierop aangegeven de onderzoekslocatie (roodomkader) en de omgeving (*bron: Esri Nederland & Community Maps Contributors*)
- Afbeelding 2. Uitsnede van de kaart met archeologische monumenten (oranje en rood), onderzoeksmeldingen (donker- en lichtblauw) en waarnemingen (rode stip) waarop het onderzoeksgebied met een rood kader is aangegeven (*bron: Esri Nederland, downloadbare bestanden Archis 2*)
- Afbeelding 3. Uitsnede van de kaart van Eekhoff 1849-1859 waarop de Ayttdijk met een rode cirkel is aangegeven (*bron: http://kaarten.tresoar.nl/*)
- Afbeelding 4. Uitsnede uit de Kadastrale Minuut waarop de situatie uit 1832 (in lichtrood) geprojecteerd is op de huidige situatie (in grijs). Het rode kader geeft de locatie van de ingreep weer. Te zien is dat deze op de rand van de nu gedempte gracht plaatsvindt. Het historische hoofdgebouw van de State ligt grotendeels onder het huidige hoofdgebouw (*bron: hisgis.nl*)
- Afbeelding 5. De boorpuntenkaart van het booronderzoek uit 2006 en het huidige onderzoeksgebied (roodomkader) (*bron: Exaltus 2006*)
- Afbeelding 6. Boorstaten van het booronderzoek uit 2006 (*bron: Exaltus 2006*)
- Afbeelding 7. Schets van de waarnemingen in 2007, aangegeven met de rode lijnen, en de projectie van de ligging van de state op de kaart van Eekhoff (blauw) en de kadastrale minuut (geel). Het huidige onderzoeksgebied is weergegeven met een roze kader (*bron: Verslag werkgroep archeologie Aed Levwerd 2007*)
- Afbeelding 8. Impressie van de werkzaamheden (*foto: MUG Ingenieursbureau b.v.*)
- Afbeelding 9. Foto van het gedocumenteerde profiel. De gele lijnen geven de bodemlagen aan: onderin de natuurlijke klei (spoor 902 vulling 2), gevolgd door klei met enkele fragmenten puin (spoor 902 vulling 1), het ophogingspakket (spoor 901) en de recente toplaag (spoor 999) (*foto: MUG Ingenieursbureau b.v.*)
- Afbeelding 10. Foto van het vlak op het niveau van het ophogingspakket (spoor 901). De foto is richting het zuidoosten genomen (*foto: MUG Ingenieursbureau b.v.*)
- Afbeelding 11. Foto van het vlak op het niveau van de natuurlijke klei (spoor 902 vulling 2). De foto is richting het zuiden genomen (*foto: MUG Ingenieursbureau b.v.*)
- Afbeelding 12. De twee bordfragmenten met slijbversiering (vondstnummer 2) (*foto: MUG Ingenieursbureau b.v.*)

Bijlage 1 Overzichtskaart

Legenda

- laag, natuurlijk
- locatie profiel
- 1,07 hoogte in m t.o.v. NAP

Esri Nederland & Community Maps Contributors

MUG Ingenieursbureau

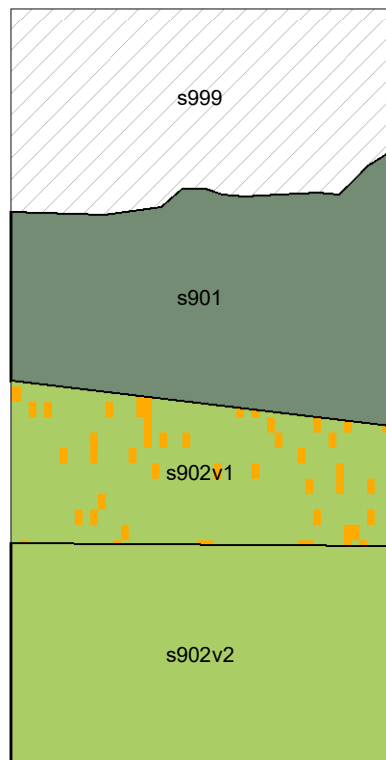
Infra
Milieu
Archeologie
Geo-ICT & Geo-Info

Project: Ayttastate Swichum		
Opdrachtgever: De heer F. de Boer		
Onderdeel: Overzichtskaart		
Projectnummer: 95156016	Bijlage: 1	
GIS-ontwerp: TK	Formaat: A3	Datum: 6-9-2016
Gecontroleerd: MdW	Schaal: 1:100	Status: Concept

Zemikelaan 8
Postbus 136
9350 AC LEEK
Tel. (0594) 55 24 20
Fax. (0594) 55 24 99

E-mail
info@mug.nl
Internet
www.mug.nl

Bijlage 2 Profiel

Legenda

- recente verstering
- ophogingslaag
- laag, natuurlijk, met puinsporen
- laag, natuurlijk

MUG Ingenieursbureau

Infra
Milieu
Archeologie
Geo-ICT & Geo-Info

Project: Ayttastate Swichum

Opdrachtgever: De heer F. de Boer

Onderdeel: Profiel

Projectnummer: 95156016

Bijlage: 2

GIS-ontwerp: TK

Formaat: A4

Datum: 6-9-2016

Gecontroleerd: MdW

Schaal: 1:20

Status: Concept

Zernikelaan 8
Postbus 136
9350 AC LEEK
Tel. (0594) 55 24 20
Fax. (0594) 55 24 99

E-mail
info@mug.nl
Internet
www.mug.nl

Bijlage 3 Sporenlijst

spoor	put	vlak	vulling	aardspoor	kleur	lithologie	insluitsel	nieuw- vorming	opmerking
901	1	oa, prof	1	ophogingslaag	donkergrijsbruin	Ks2h2	puin		
902	1	1, prof	1	laag, natuurlijk	blauwgrijs	Ks1	puinspikkels	roest	
902	1	1, prof	2	laag, natuurlijk	blauwgrijs	Ks1		roest	dunne zandlagen
999	1	prof	1	recente verstoring	geel	Zs			bouwzand

Bijlage 4 Vondstenlijst

vondstnummer	volgnummer	werkput	vlak	spoor	vak	verzamelwijze	materiaal	aantal	gewicht (g)	opmerking
1	1	1	0a	901	ZO	aanleg	aardewerk, gedraaid	3	142,21	roodbakkend, geglazuurd, 2x wand, 1x rand grape
1	2	1	0a	901	ZO	aanleg	bouwmateriaal	1	3,44	baksteenfragmentje
1	3	1	0a	901	ZO	aanleg	leisteen	1	10,54	fragment dakpan, leisteen
1	4	1	0a	901	ZO	aanleg	dierlijk bot	2	21,11	2x ribfragment
2	1	1	0a	901	NO	aanleg	aardewerk, gedraaid	2	69,02	1 bordfragment, roodbakkend, geglazuurd, slibversiering, 1x bordfragment, witbakkend, slibversiering
2	2	1	0a	901	NO	aanleg	dierlijk bot	1	14,71	
3	1	1	0a	901	ZW	aanleg	aardewerk, gedraaid	1	16,52	witbakkend, groen glazuur
3	2	1	0a	901	ZW	aanleg	dierlijk bot	3	55,77	
4	1	1	0a	901	NW	aanleg	aardewerk, gedraaid	3	190,79	2x roodbakkend, geglazuurd grape, 1x witbakkend groen glazuur
4	2	1	0a	901	NW	aanleg	bouwmateriaal	2	415	baksteenfragment, x? x? x 4,5 cm
4	3	1	0a	901	NW	aanleg	dierlijk bot	1	3,01	hoorn?

Zernikelaan 8
9351 VA LEEK
Postbus 136
9350 AC LEEK
T (0594) 55 24 20
F (0594) 55 24 99
E info@mug.nl
I www.mug.nl